

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Випуск 14

Матеріали

*Всеукраїнської науково-практичної конференції
“Проблеми та перспективи соціально-економічного розвитку
економіки України в умовах європейської інтеграції”
м. Київ, МАУП, 28 травня 2015 р.*

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2015

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 4 від 15.04.15)*

Редакційна колегія:

А. М. Подоляка (голова), д-р юрид. наук, проф.;
А. А. Ігнатченко (заступник голови), канд. техн. наук;
О. В. Баєва, д-р біол. наук, проф.;
І. П. Бідзюра, д-р політ. наук, проф.;
М. Ф. Головатий, д-р політ. наук, проф.;
В. Б. Захожай, д-р екон. наук, проф.;
А. С. Лисецький, д-р екон. наук, проф.;
К. В. Муравйов, канд. юрид. наук, доц.;
І. П. Розпутенко, д-р наук держ. упр., проф.;
Л. В. Романова, д-р екон. наук, проф.;
В. Є. Сафонова, д-р екон. наук;
Г. П. Ситник, д-р наук держ. упр., проф.;
Ю. П. Сурмін, д-р соц. наук, проф.;
Н. М. Чернуха, д-р пед. наук, проф.

Матеріали подано в авторській редакції.

Відповідальність за зміст та орфографію матеріалів несуть автори.

Становлення і розвиток української державності : [зб. наук. пр.] /
МАУП. — К.: ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2008 —

С76 Вип. 14: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. “Проблеми та перспективи соціально-економічного розвитку економіки України в умовах європейської інтеграції”, 28 травня 2015 р. / редкол.: А. М. Подоляка (голова) [та ін.]. — 2015. — 258 с. : іл. — Бібліогр. у кінці ст.

У пропонованому збірнику подано тези учасників науково-практичної конференції, присвяченої проблемам і перспективам соціально-економічного розвитку України в умовах європейської інтеграції.

Для науковців і громадсько-політичних діячів, студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави.

ББК 63.3(4УКР)я43+67.9(4УКР)301я43

ЗМІСТ

Захожай В. Б. <i>Актуальні питання підготовки фахівців з інформаційно-аналітичного забезпечення управління</i>	7
Баєва О. В. <i>Міжнародний досвід фінансування охорони здоров'я</i>	10
Романова Л. В. <i>Формування конкурентоспроможного маркетингового потенціалу як стратегічний напрям розвитку промислових підприємств</i>	16
Сурмин Ю. П. <i>Обоснование общей теории реформ</i>	21
Сафонова В. Є. <i>Теоретичні основи маркетингового супроводу освітніх послуг</i>	26
Юлдашев О. Х., Бочков П. В. <i>Розвиток некомерційної господарської діяльності як одна з умов наближення до європейських стандартів</i>	32
Аль-Тмейзі А. Ю. <i>Сучасна реклама як напрям розвитку маркетингових комунікацій</i>	36
Амбросенко О. П. <i>Методологія розробки стратегії розвитку сільських територій на рівні регіону</i>	39
Баєв В. В. <i>Розвиток медичного туризму в умовах світової інтеграції охорони здоров'я</i>	43
Бєлокоз О. І. <i>Оцінка клієнтського капіталу торговельних підприємств</i>	49
Бовш Л. А. <i>Перспективи розвитку готельного бізнесу в умовах європейської інтеграції</i>	53
Варениченко Л. Л. <i>Теоретичні основи формування концепції розвитку економіки України</i>	58
Власенко О. О. <i>Управління процесом формування депозитної бази банків в умовах макроекономічної нестабільності</i>	62
Дорошенко Л. С. <i>Формування регіональних ринків праці як напрям регіонально-адміністративного менеджменту</i>	65
Каліна І. І. <i>Комунікативні аспекти ефективності реклами в Україні</i>	70
Карбовська Л. О. <i>Маркетинг в управлінні діяльністю ВНЗ України</i>	73

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Розвиток національної економіки в напрямку до сталого економічного зростання слід розуміти як багатовимірний процес, в складі якого відбуваються глибокі зміни в технічній, економічній, соціальній та політичній сферах. Крім того, кожна національна економіка є складовою частиною світового господарства, і стратегія розвитку конкретної національної економічної системи повинна розглядатися як складова частина розвитку світового господарства.

Таким чином, для усвідомлення внутрішнього змісту економічного розвитку як процесу виходу на шлях економічного зростання, необхідно глибоко розуміти взаємозв'язки міжнародних та внутрішніх факторів розвитку, а також роль людини як основи і головної мети всього процесу розвитку.

В сучасній теорії економічного розвитку існує цілий ряд концепцій та напрямів, які по різному підходять до розуміння поняття економічного розвитку і тому конкурують щодо своїх основних положень. Серед них слід виділити теорію “порочних кіл бідності”, теорію “великого поштовху”, теорію структурних перетворень, неокласичні моделі становлення ринкової економіки, інституціональні та неінституціональні концепції розвитку ринкової економіки.

Концепцію “порочних кіл бідності” розробив Х. Лейбенстайн [4]. Не зважаючи на досить абстрактний характер, концепція Х. Лейбенстайна звертає на себе увагу застереженням від небезпеки постійного зниження середнього доходу на душу населення в результаті випереджаючих темпів зростання чисельності населення порівняно з темпами зростання ВВП. Слід мати на увазі, що в економіці України за період переходу до ринкових відносин склалася дещо інша ситуація. Середній дохід на душу населення зменшувався не за рахунок приросту населення, а за рахунок падіння обсягів ВВП, внаслідок чого Україна за рівнем ВВП на душу населення зміщувалася вниз, а країни “третього світу” все більше її випереджали.

Іншим варіантом теорії “порочних кіл бідності” є концепція Р. Нурксе, який вважав, що низький рівень доходів пояснюється низьким рівнем продуктивності праці, який зумовлений нестачею капіталу. В свою чергу, низький рівень доходів спричинив зменшення купівельної спроможності та стимули до інвестування.

Р. Нурксе вважає типовою рисою економіки, яка йде по шляху розвитку ринкових відносин, нестачу капіталу [6], що зумовлено, перш за все, обмеженими заощадженнями та відсутністю стимулів до інвестування, що характерно для економіки України.

Відповідно до кейнсіанської інтерпретації “порочне коло бідності” пов’язане з низьким рівнем доходу, який, в свою чергу, зумовлює низький рівень споживання та заощадження. Зниження рівня споживання спричинює неефективний попит і обмеженість внутрішнього ринку та низькі темпи зростання інвестицій, що в свою чергу веде до низької ефективності виробництва, низької прибутковості та низьких стимулів до розширення та зростання виробництва. А це і є поясненням низького рівня доходу, тобто “порочне коло бідності” замикається.

Очевидно, що багато факторів, описаних в концепціях “порочних кіл бідності” характерні для економіки України, яка теж включилась в певного виду “порочне коло”. Тому, при формуванні перспективної концепції соціально-економічного розвитку України, доцільно враховувати причинно-наслідкові зв’язки, розкриті в названих концепціях, а особливо — в кейнсіанській інтерпретації “порочних кіл бідності” як науково-теоретичній основі аналізу та прогнозування розвитку національної економіки. Але при цьому слід мати на увазі, що вказана теорія має ряд недоліків. В її “колах” причина поєднується з наслідком і кожний наступний фактор не пов’язаний чіткою залежністю з попереднім, що спричинює незавершеність ланцюгів. Аналіз таких ланцюгів, як замкнених кіл, не дає можливості розподілити фактори на первинні та вторинні.

В 50–60-х роках ХХ ст. вчені розглядали процес розвитку як ряд послідовних стадій економічного зростання. Так виникла теорія лінійних стадій економічного зростання. Найбільш впливовим її представником був американський економіст Уолт Ростоу, який підкреслював, що “економічний устрій будь-якого суспільства може бути охарактеризований за допомогою одного з п’яти понять: “традиційне” суспільство; період створення передумов для “злету”; злет до самопідтримуючого зростання; рух до технологічної зрілості; ера високого масового споживання [7, 8].

Головним критерієм при виділенні названих стадій слугували переважно техніко-економічні характеристики, а саме: рівень розвитку техніки, галузева структура економіки, частка виробничого нагромадження в національному доході, структура споживання та інше.

Відповідно до підходів У. Ростоу під розвитком розуміється досягнення високих темпів економічного зростання, а процеси здійснення глибинних соціальних та інституційних змін відводяться на останній план. Головним вважається співвідношення між зміною обсягів інвестицій і темпами зростання валового національного продукту.

Ростоу та його послідовники визначають, що однією з головних умов економічного зростання є збільшення частини національного доходу, яка спрямовується на заощадження і доводять, що країни які здатні заощаджувати

15–20 % ВВП можуть розвиватися набагато скорішими темпами, ніж країни, у яких норми заощаджень нижчі [9].

Основні висновки теорії стадій зростання на практиці підтверджуються не завжди, оскільки збільшення заощаджень та інвестицій є необхідною, але недостатньою умовою прискореного зростання. Вказана теорія може бути практично реалізована лише за умови наявності необхідних структурно-інвестиційних та культурних передумов — наявності розвинутих товарних і грошових ринків, кваліфікованих кадрів, сформованої психології підприємництва, ефективної адміністративної системи.

Таким чином, концепція стадій економічного зростання може бути частково застосована для пояснення процесу розвитку економіки України, але слід мати на увазі, що вона описує лише окремі елементи економічних відносин, недооцінюючи соціально-правові моменти та не характеризуючи соціально-економічний розвиток як єдиний системний комплекс.

Не зважаючи на наявність цілого ряду недоліків, концепція переходу до самопідтримуючого зростання стала вихідною базою в процесі створення нових теорій розвитку, зокрема концепції “великого поштовху”, яка П. Розенштейн-Роданом [9]. Далі вона розвивалася під впливом відомого “Плану Маршала”, який відіграв значну роль у відродженні економіки країн Європи. З точки зору прихильників даної концепції під розвитком розуміються глибокі структурні зміни, які охоплюють провідні галузі економіки. Головним гальмом розвитку вважається відсутність сучасних галузей економіки, тобто головна роль відводиться техніко-економічним проблемам.

Концепція “великого поштовху” має ряд різновидів. Прибічником одного з них є Р. Нурксе, який запропонував з метою модернізації економіки здійснювати синхронні вкладення капіталу в ряд галузей матеріального виробництва, тобто здійснювати збалансований (з точки зору відповідності попиту та пропозиції набір інвестицій [5, 6], що дозволить забезпечити підтримуюче зростання та подолати обмеженість внутрішнього ринку.

Зазначена концепція використовувалася рядом вчених Західної Європи для обґрунтування передумов модернізації економіки в країнах, які звільнились від колоніальної залежності та почали створювати економічну систему на засадах ринкових відносин. Проблеми індустріалізації в таких дослідженнях розглядалися з позицій неокейнсіанства. Головним фактором економічного розвитку вважалися автономні інвестиції, які взаємообумовлені державною економічною політикою, спрямованою на зростання національного доходу.

На перший погляд, здається, що такий теоретичний підхід дуже вдало може бути застосований як наукова основа для аналізу та прогнозу в умовах переходу економіки України до сталого економічного зростання. Але в моделі Кейнса розглядалася лише депресивна економіка в короткостроковому періоді.

Перед економікою України стоїть стратегічне завдання переходу до сталого економічного зростання, що вимагає доповнення та поширення моделі Кейнса на середньострокову та довгострокову перспективу.

З нашої точки зору доречним може бути використання позитивних елементів моделі Харрода-Домара. Як відомо, модель Харрода-Домара виникла як об'єднання двох взаємодоповнюючих моделей Р. Харрода та Е. Домара.

Відповідно моделі Е. Домара в економічній системі зберігатиметься більш-менш рівноважний стан за умови зростання обсягів інвестицій і національного доходу однозначними і постійними в часі темпами. Інвестиції задані в моделі екзогенно, як стратегічна змінна, за допомогою якої можна коригувати темпи економічного зростання. Але реально темп зростання приватних інвестицій може відхилятися від заданого моделлю рівня як в бік збільшення, так і в бік зменшення.

Р. Харрод включив в модель економічного зростання ендогенну функцію інвестицій, доповнивши кейнсіанську модель принципом акселератора та ввівши в модель очікування підприємців. Звичайно, модель Харрода-Домара не зовсім досконала. Відповідно їй ідеальний розвиток національної економіки досягається лише за умови рівності гарантованого, природного та фактичного темпів економічного зростання. Будь-яке відхилення інвестицій від умов гарантованого темпу зростання виводить систему з рівноваги та приводить до дисбалансу попиту та пропозиції. Таким чином, динамічна рівновага за моделлю Харрода-Домара не може бути стійкою.

Та все ж модель Харрода-Домара має вагоме значення, на наш погляд, для аналізу функціонування макроекономічної системи України. В ній спостерігаються макropідходи до визначення оптимальних темпів зростання національної економіки, а також досить критичне відношення саме до можливості ринку забезпечувати саморегулювання економічного розвитку.

Література

1. Eggersson T. Economic Behavior and Institutions. Cambridge University Press, 1990, [p. 35–36].
2. Tohn C. H. Fei and Gustav Ranis, "Development of the Tabor Surplus Economy: Theory and Policy (Homewood, M: Irwin, 1964).
3. W. Arthur Lewis, "Economic development with unlimited supplies of labor", Manchester School 22 (May 1954): 139–191.
4. Leibenstein H. Economic Backwardness and Economic Growth, p. 132.
5. Nurse R. Problems of Capital Formation in Underdevelopment Countries.
6. Nurse R. Equilibrium and Growth in the World Economy. Cambridge, 1961.
7. Rostow W. The Stages of Economic Growth. A. Won-Communist Manifesto. Cambridge, 1960.
8. Rostow W. The Process of Economic Growth. The 2th ed. Oxford, 1960. — P. 307–331.
9. Rostow W. Politic and the Stapes of Growth. Cambridge University Press, 1971. — P. 230.
10. Rosenstein — Rodan P. Problems of Industrialization of Eastern and South –Eastern Europe. — The Economics Journal, 1943, vol. 53, June / September.